

Türkiye Ekonomisinde Gelir Dağılımı Sorunu

A. Naci Doğrul¹

Received: February 1, 2017

Accepted: May 20, 2017

Online Published: June 15, 2017

Özet

Ülkelerdeki ekonomik büyüme ve gelir artışı nüfus grupları arasında eşit oranda paylaşılmamaktadır. Gelir dağılımından düşük pay alanların oranındaki artış, ülkenin gelişme sürecinde sağlık, eğitim, beslenme ve barınma gibi temel hizmetlerden yararlananları ve buna bağlı ülke gelişimini olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmada, TÜİK tarafından hazırlanan “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları” verileri kullanılarak yıllar içinde Türkiye’de gelir dağılımı karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. 1960’lı yıllardan başlayan istatistikî gelir dağılımı verileri, gelir eşitsizliğinde bir iyileşmeyi gösterse bile, en yüksek ve en düşük gelir grupları arasındaki büyük uçurum devam etmektedir. Bu durum gelir eşitsizliğini gidermeye yönelik sosyal politikaların yetersizliğini de göstermektedir. Araştırmada kullanılan veri setinin kapsadığı dönemin içinde kalan 2008 Global krizinin bu eşitsizlik üzerindeki etkisi de gözlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, %20’lik nüfus dilimleri, Gelir Eşitsizliği, Fonksiyonel Gelir Dağılımı

JEL Sınıflandırması: B41, D31, I32, J31

Income Distribution Problem in Turkish Economy

Abstract

Income and economic growth has not been shared equally by population sub-groups in a lot of countries. Increase in low income groups will effect beneficiaries for country’s basic services such as health, education, food and housing. These will also affect country’s development effort negatively. In this study, a comparative analysis has done for annual income distribution differences in Turkey by using “Income and Living Conditions Survey” collected by Turkish Statistical Agency. Even though statistical data, started from 1960’s, shows that income inequality has been getting better off over time, the gap between the highest income quintile and the lowest income quintile are still very big. 2008 global crisis, which covers time period of the study, has been reflected worsening effect on country’s income inequality.

Keywords: Income distribution, 20% of population quintiles, Income Inequality, Functional Income distribution.

JEL Classification: B41, D31, I32, J31

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Kütahya Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Germiyan Kampüsü, naci.dogrul@dpu.edu.tr

1. Giriş

İktisat politikalarının başlı amaçlarından birisi toplum içindeki bütün bireylerin ve sınıfların refah düzeylerini yükseltmektir. Ülke ekonomisi büyürken, ekonomik karakterlerin refah düzeyinde meydana gelen değişimleri analiz etmenin en uygun yolu, günümüzde, gelir dağılımlarında meydana gelen veri değişimlerini izlemektir. Ekonomi literatüründe gelir dağılımı, bir ülke ekonomisinde elde edilen toplam milli gelirin o ülke vatandaşları arasında nasıl paylaşıldığını göstermektedir.

Gelir ve gelir dağılımı ekonomi teorisi ve ekonomi politikası ile uğraşan araştırmacılar için uzun süredir, başlıca araştırma konularından birisi olmuştur (Solow (1956), Mankiw-Romer-Weil (1992)). Sanayi devrimi dünya ekonomilerinde sadece üretim ve tüketimi değil aynı zamanda ülkeler arasında ve ülkelerin kendi içlerindeki gelir dağılımını da ücretli kesimin aleyhinde değiştirmiştir. Smith ve Ricardo gibi Klasik iktisatçılar yaşadıkları dönemde gelir dağılımı denilince, daha çok üretim faktörleri olan emek, toprak ve sermayenin kendi aralarında nasıl paylaştığı üzerinde fikir yürütmüşlerdir. Buna karşılık modern dönem iktisatçıları, üretim faktörleri arasındaki gelir paylaşımının yanında gelirin bireyler ve hane halkı arasındaki paylaşımları üzerinde de durmaktadırlar. Son dönemde iktisatçıların en fazla çalıştıkları konulardan birisi de, ekonomik büyüme ve gelir dağılımı dengesizlikleridir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde (Solow (1956) Arrow (1962) Romer (1986) vb.) iktisatçılar gelir eşitsizliği ve yoksulluğun ekonomik büyüme ile birlikte çözüleceğini varsaymışlardır.

Ekonomik büyümenin başarılı bir şekilde gerçekleştiği ülkelerde, artan refah ve milli gelir artışından toplumun tamamının yararlanabilmesi, söz konusu ülkede toplumsal barışın devamlılığı açısından oldukça önemlidir. Gelir dağılımından daha düşük pay alan nüfus kesimlerinin çoğunlukta olması durumunda, bu kesimdeki insanların temel hizmetler olan eğitim, sağlık, beslenme ve barınma imkânlarından daha az faydalanmasına neden olacaktır. Böyle bir durumda, ülkenin gelişiminde oldukça önemli yeri olan insan sermayesi olumsuz etkilenecek ve ülke ekonomisinin uzun dönem gelişimi engellenecektir.

Dünya Bankası istatistiklerinin de gösterdiği gibi, liberal görüşün hakim olmasıyla birlikte Türkiye’de ekonomik büyüme hızlanmış, kişi başına düşen milli gelir 1980 yılında 1,560\$ seviyesinden 2016 yılında 10,787\$ seviyesine hızla yükselmiştir. Bu çalışmada müteakip bölümde gelir ve dağılımı ve gelir dağılımı türleri üzerinde durulacak, daha sonra tarihsel perspektiften Türkiye’de gelir dağılımı analiz edilecektir. Üçüncü bölümde ilgili literatürde dikkate alınarak gelir dağılımı eşitsizliğinin iyileştirilmesine yönelik önerilerde bulunulacak ve çalışma sonu bölümü ile tamamlanacaktır.

2. Gelir Dağılımı ve Gelir Dağılımı Türleri

Gelir dağılımı, bir ekonomide belirli bir sürede yaratılan ulusal gelirin, o ekonomideki bireyler, gruplar ve üretim faktörleri arasındaki paylaşımı olarak tanımlanabilir (Çalışkan, 2010, s.92). Bu bağlamda farklı ekonomileri sadece kişi başına düşen milli gelir üzerinden karşılaştırmak yeterli olmayacaktır. Bunun yanında, yaratılan gelirin ekonomiyi yaratan kişiler arasında nasıl dağıldığını, hane halklarının eline geçen gelirlerde ne kadarlık bir eşitsizlik

bulunduğunu da incelemek gerekmektedir. Gelir dağılımı hakkındaki araştırmaların amacı ülkelerde gelir farklılıklarının ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal sonuçları ortaya koymaktır. Ekonomide elde edilen gelirin tüketim ve yatırıma ayrılacak kısımlarının belirlenmesine geliri elde edenler karar verdiğine göre, gelir dağılımı ile yatırımlar ve tüketim arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu nedenle, gelir dağılımı bozuk olan ülkelerde düşük eğitim, kötü beslenme, çevre sorunları ve kötü sağlık koşulları gibi sorunlarla çevrelenmiş büyük sosyal çalkantı ve problemler baş gösterecektir (Weede, 1997, s. 125). Gelir dağılımı aynı zamanda kamu hizmetlerinin dağılımına da etki etmektedir. Haberleşme, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, ulaştırma gibi kamu hizmetlerinin yaygınlığı ve kişilerin bunlardan kolayca yararlanma oranı, gelir dağılımı üzerinde de etkilidir (Kuştepe, 2004, s.58).

Gelir dağılımını belirleyen faktörlerin başında üretim araçları mülkiyetinin dağılımı gelir. Sanayileşme sonrası dönemde dünyada bütün toplumlarda mülkiyetin sermayedar sınıfta toplanması ücret karşılığı çalışan işçi sınıfının milli gelirden aldığı payın azalmasına neden olmuştur (Kubar, 2011, s.228). Ülkenin gelişmişlik düzeyi, ekonomik yapısı, maliye politikası, eğitimde fırsat eşitliği, nüfusun sınıfsal ve sektörel dağılımı, işgücü piyasasındaki örgütlenme düzeyi gibi etkenler de gelir dağılımının belirlenmesinde etkilidir (Çalışkan, 2010, s.95).

Ticaret ve teknolojiye değişim işgücüne olan talepte az vasıflı bireylerden çok iyi eğitilmiş olanlara veya belirli becerilere sahip olanlara doğru kaydırmıştır. Bu durum çalışan bireyler arasında ücret farkının açılmasına neden olmaktadır (Levy, 2017).

Demokratik ülkelerde siyasi iktidarlar seçim dönemlerinde belirli kesimlere, gruplara veya bölgelere hedefleyen gelir transferlerinde bulunmaları gelir dağılımını etkiler. Kamu yatırımlarında bölgesel veya sektörel dağılımı, kentlerde sürekli olarak tekrarlanan imar afları, belirli aralıklarla çıkartılan vergi afları gelir dağılımı üzerinde etkili olan değişkenler arasındadır. 1980'lerden itibaren yaşanan telekomünikasyon ve ulaştırma imkanlarındaki genişleme, artan sayıdaki bireylerin yerel pazarlar yerine ulusal ve uluslararası pazarları hedefleyen üretime yönlendirmiştir. Bu şekilde daha büyük pazarlara yönelik üretim bireylerin ve firmaların gelirlerinde artışa neden olmaktadır.

Son yıllarda dünyanın gelişmiş pek çok ülkesinde ve son yıllarda Türkiye'de de yaşanan dış göç işgücü arzında büyük ve ani artışa neden olmaktadır. Her ne kadar bu tür işgücünün büyük çoğunluğunu düşük eğitim ve beceriye sahip bireyler oluştursa da, bu durum düşük ücretli işlerdeki rekabeti arttırmış ve ücret gelirlerindeki eşitsizlik daha da büyümüştür.

Gelir dağılımını etkileyen en önemli faktörlerden bir diğeri işsizliktir. Küreselleşen dünyada mal hareketlerinin serbestleşmesi ile işgücü yoğun üretim yapan firmaların emeğin ucuz olduğu uzak doğu ülkelerine taşınması sonucu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde işsizlik ve yoksulluk artmıştır. Bütün toplumlarda işsiz kalan kitleler ülkenin en yoksul bireylerini oluştururlar (Çalışkan, 2010, s. 97).

Yukarıda belirtilen gelir dağılımı yöntemlerinin hepsini amacı ülkedeki gelir farklılıklarını nedenleri ile analiz ederek politika yapıcılara bir çözüm yolu sunabilmektir. Araştırmacıların, son dönem araştırmalarında üzerinde fazlaca durdukları bir konu, en yüksek gelir elde eden

nüfus grupları ile en düşük gelir elde edenler arasındaki farklılıklardır. Bunun yanında, üretim faktörlerinin üretime katılması sonucu üretimden aldıkları paylar diğer bir üzerinde durulan gelir dağılımı araştırması konusudur. Bu araştırmaların gösterdiğine göre gelir dağılımının başlıca dört türü bulunmaktadır.

2.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Emek, sermaye ve topraktan oluşan üç temel üretim faktörünün milli gelirden aldığı payları inceleyen bir gelir dağılımı türüdür (Aktan ve Vural, 2002, s.3). Burada üzerinde durulan milli gelirin ücret, faiz, rant ve kâr gelirleri arasındaki dağılımıdır. Bu dağılım, bize farklı üretim fonksiyonlarına bağlı olarak düşen payın nasıl belirlendiğini gösterecektir.

Fonksiyonel gelir dağılımı araştırmaları milli gelirin içinde özellikle ücret ve ücret dışı gelirin aldıkları payın belirlenmesini sağlayacaktır. Bu paylaşımın üzerinde durulmasının nedeni, bir ülkede nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan “bağımlı kitlenin” ana gelir kaynağı emek geliri, buna karşılık nüfusun oran olarak düşük kesimini oluşturan yüksek gelirli kesiminin ise ana geliri emek dışı gelirdir. Bu nedenle bir ülkedeki sosyal sınıflar arasındaki farkları ortaya koymak açısından en uygun gelir dağılımı türü fonksiyonel gelir dağılımıdır. Milli gelirin maaş, ücret ve yevmiye; müteşebbis ve mülk gelirleri sıralanarak fonksiyonel gelir dağılımı analizi yapılmaktadır.

2.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Milli geliri yaratan kişiler veya haneler arasında nasıl dağıldığını inceleyen gelir dağılımı türüdür. Bu dağılımda kişiler eşit olarak düşünülür ve sosyal sınıf farklılıkları dikkate alınmaz. Neo-Klasik teorinin geliştirdiği refah ekonomisinin doğmasını sağlayan gelir vergisi kavramının uygulanıp geliştirdiği bir daha yeni bir kavramdır. Kişisel gelir dağılımında, fonksiyonel gelir dağılımındaki gibi üretim faktörleri değil, kişilerin milli gelirden aldıkları pay ve bunun büyüklüğü üzerinde durulur.

Bir ülkedeki nüfusun elde edilen milli gelire bölünmesi ile bulunan kişi başına düşen milli gelir kavramı bu dağılıma ait bir ölçüdür. Bu ölçütte, nüfus en düşükten en yüksek gelir elde edenlere doğru sıralanarak beş eşit gruba ayrılır, her gruba ait milli gelir belirlenir. %20’lik gruplara ayrılan nüfusun toplam milli gelirden aldığı payın yüzdesi hesaplanır. Her %20’lik nüfus grubu toplam milli gelirin %20’si veya yakınında bir pay alıyorsa veya en yüksek gelirli %20 ile en düşük gelirli %20 arasında büyük bir fark yoksa gelir dağılımında bir eşitlik söz konusu demektir. Gruplar arasında büyük bir gelir farklılığı gelir dağılımındaki eşitsizliği göstermektedir.

Kişisel gelir dağılımında “adil bir gelir dağılımı”, ülkedeki bütün bireylerin marjinal gelirlerinden elde ettiği faydaların birbirlerine eşit olduğu durumda gerçekleşecektir. Buna karşılık, marjinal faydanın ölçülmesi mümkün olmadığından, kişisel gelir dağılımında “adil bir gelir dağılımı” beklenen faydaların gerçekleştirilmesi ile oluşacaktır (Eker vd, 1994, s. 54).

Kişisel gelirin “adil” dağılılabilmesi:

- a) Kişiler arasında büyük eşitsizliğin ve refah farklılığının ortadan kalkması ile sosyal barışın sağlanması,
- b) Fırsat eşitliğinin sağlanması ile bireylerin tümüne yetenekle ilgili olmayan ve başlangıçtaki eşitsizliğin ortadan kalkmasını sağlanması,
- c) Ailelerin tasarruf ve tüketim bileşenleri gelirlerin büyüklüğüne göre belirlendiğinden, tüketim ve tasarruf hacminin istikrarının sağlanması,
- d) Gelir seviyesi farklı sosyal sınıflar arası gelir transferi ile düşük bir sosyal maliyet ve yüksek bir sosyal faydanın oluşturulması,

ile mümkün olacaktır (Olalı,1994 ve Karaman, 1987).

2.3. Sektörel Gelir Dağılımı

Bir ekonomide yaratılan toplam milli gelirin, ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımını ifade etmektedir. Bu nedenle tarım, sanayi, ticaret ve hizmet gibi sektörlerin ülkedeki milli gelirden aldıkları payları, bu payların dağılımındaki zaman içindeki değişimler ve bu değişimin uzun dönemdeki seyrini sektörel gelir dağılımı analizi ortaya koymaktadır.

Bir ülkenin ekonomik gelişim sürecinde hangi sektörlerin lehinde veya aleyhinde değişimin yaşandığı gözlemlenebilir. Bu güne kadar dünya genelinde gelişmişlik seviyesini yükselten ülkelerde de gözlemlendiği üzere, ülke geliştikçe sanayi ve özellikle hizmetler sektörünün aldığı pay artarken, tarımın payı giderek azalmaktadır.

2.4. Bölgesel (Coğrafi) Gelir Dağılımı

Bir ülkede farklı coğrafik özelliklere sahip bölgeler arasında gelir farklılığını incelemek amacıyla kullanılır. Bölgesel farklılık nedenlerini ve çözüm önerilerini görebilmek açısından oldukça başarılı bir gelir dağılımı analiz yöntemidir. Dünya genelinde gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkelerde bölgesel gelir ve gelişmişlik farklılıkları vardır. Ancak bu farklılık, gelişmiş ülkelerde gelişmekte olan ülkelere göre daha azdır. Bölgeler arasındaki gelir farklılıklarını analiz eden bu dağılım, bu farklılıkları gidermek için uygulanabilecek politikaların belirlenmesinde dikkate alınması gereken önemli bir veri seti sunmaktadır.

2.5. Yeniden Gelir Dağılımı

Ekonomi literatüründe pek çok kavramda olduğu gibi, İngilizce “redistribution” karşılığı yeniden bölüşüm veya ikincil bölüşüm teriminden türetilmiş bir gelir dağılımı analiz yöntemidir. Bu yöntemde temel varsayım, devletin ekonomide aldığı her karar veya yaptığı harcama, o ekonomideki gelir dağılımına bir müdahaledir (Çalışkan, 2010, s. 94). Yani devlet vergi veya harçlar yoluyla gelir elde ederken kamu harcamaları vasıtasıyla bunu ekonomiye geri verir. Bunun sonucu gelirin tekrar dağılımını gerçekleştirir. Bu sayede tarımsal, sektörel veya bölgesel destekler, asgari ücretin belirlenmesi, yeni vergiler veya vergi oranlarındaki değişim, kamu harcamalarında miktar ve bileşen değişiklikleri yoluyla gelir dağılımını, özellikle dezavantajlı gelir gruplarını gözetken politikalarla, yeniden düzenleyebilir ve bu yolla bundan

önce bahsettiğimiz gelir dağılımı analizlerinde görülen farklılıkları azaltabilir hatta ortadan kaldırabilir.

3. Türkiye’de Gelir Dağılımı

3.1. Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Türkiye’de 1980 ve 1995 yılları arasında dönemdeki fonksiyonel gelir dağılımı Tablo 1 ve Şekil 1’de sunulmuştur. Bu dönemde maaş ve ücretlerde zaman zaman iniş ve çıkışların yaşandığı gözlemlenmektedir. Sadece başlangıç yılı 1980 ve bitiş yılı 1995 değerlerine bakılacak olursa %25,24 ile %23,08 gibi büyük bir değişimin olmadığı yanılgısı oluşabilir. Ama aradaki yıllara bakılacak olursa başka hiçbir gelir grubunda olmayan dalgalanma (en düşük %17,02 ile 1986 yılı, en yüksek ise %35,37 ile 1993 yılında) olduğu gözlemlenir. Bu da bize söz konusu dönemde Türkiye ekonomisindeki siyasi ve ekonomik değişimlerin ücretli çalışan kesim üzerindeki etkisinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

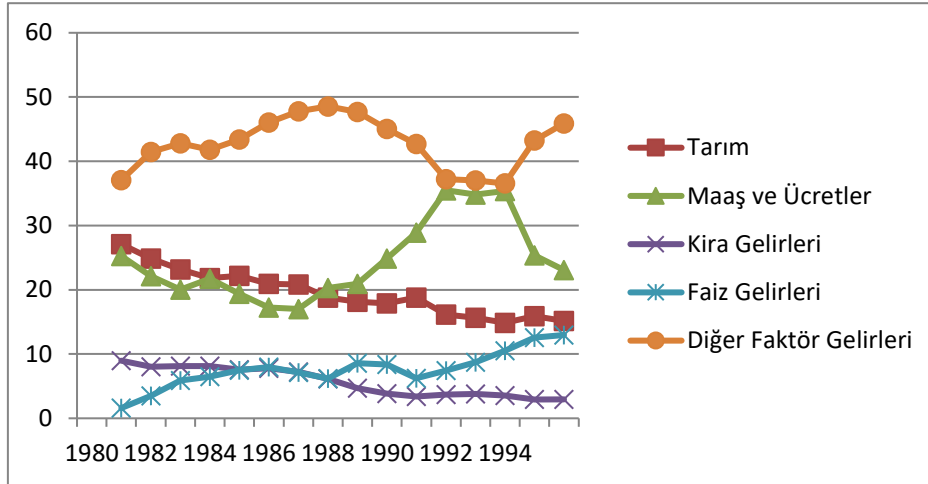
Tablo 1: Fonksiyonel Gelir Dağılımı (1980–1995 Dönemi)

Yıllar	Toplam	Tarım	Maaş ve Ücretler	Kira Gelirleri	Faiz Gelirleri	Diğer Faktör Gelirleri
1980	100	27,10	25,24	8,97	1,60	37,09
1981	100	24,89	22,14	8,04	3,48	41,44
1982	100	23,16	20,01	8,13	5,89	42,81
1983	100	21,84	21,74	8,15	6,49	41,78
1984	100	22,18	19,40	7,56	7,46	43,41
1985	100	20,92	17,26	7,78	7,98	46,06
1986	100	20,81	17,02	7,24	7,13	47,79
1987	100	18,81	20,26	6,16	6,21	48,55
1988	100	18,14	20,91	4,70	8,58	47,67
1989	100	17,87	24,86	3,87	8,37	45,02
1990	100	18,78	28,91	3,38	6,24	42,69
1991	100	16,13	35,49	3,72	7,41	37,24
1992	100	15,65	34,82	3,80	8,72	37,02
1993	100	14,87	35,37	3,55	10,54	36,55
1994	100	15,90	25,38	2,93	12,58	43,27
1995	100	15,17	23,08	2,94	12,97	45,87

Kaynak: Dansuk, E., 1997.

Şekil 1’de gelir gruplarının yıllar itibariyle değişimleri verilmiştir. Şekil’de gözlemlendiği gibi 1980’li yıllardan itibaren tarım ve kira gelirleri sürekli olarak azalırken maaş ve ücretler ve faiz gelirleri düzenli olarak yükselmiştir.

Şekil 1: 1980 – 1995 Arasında Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı

Tablo 1’ ve Grafik 1’de net bir şekilde görüldüğü gibi Mülk geliri olarak da toplayabileceğimiz Gayrimenkul ve Menkul gelirleri yıldan yıla giderek oran olarak azalmıştır. Mülk gelirlerinin yükseldiği tek yıl 2008 Global krizinin ertesinde 2009 yılında hafif de olsa bir artış görülmektedir.

2002–2015 dönemi kapsayan fonksiyonel gelir dağılımı ise Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2 ‘deki değerlere genel olarak bakıldığında önceki döneme göre (1980–1995) büyük dalgalanma gösteren bir gelir grubuna rastlamıyoruz. Hatta gelir gruplarında istikrarlı bir değişim olduğunu görebiliyoruz.

Tablo 2: Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı 2002–2015

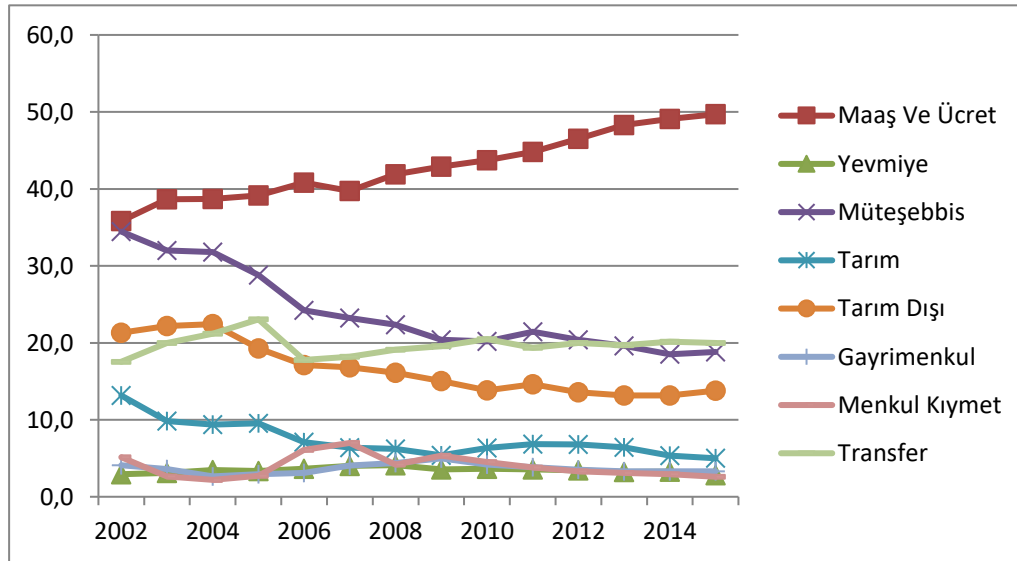
Yıllar	Maaş Ve Ücret	Yevmiye	Müteşebbis	Tarım	Tarım Dışı	Gayrimenkul	Menkul Kıymet	Transfer
2002	35,8	2,9	34,5	13,2	21,3	4,1	5,1	17,5
2003	38,7	3,1	32,0	9,8	22,2	3,6	2,6	20,0
2004	38,7	3,5	31,8	9,4	22,4	2,7	2,2	21,2
2005	39,2	3,3	28,8	9,5	19,3	2,9	2,7	23,0
2006	40,8	3,7	24,2	7,1	17,1	3,1	6,1	17,8
2007	39,7	4,0	23,2	6,4	16,8	4,1	7,0	18,2
2008	41,9	4,1	22,4	6,2	16,1	4,4	4,2	19,1
2009	42,9	3,5	20,4	5,4	15,0	5,0	5,3	19,6
2010	43,7	3,6	20,2	6,3	13,8	4,2	4,5	20,5
2011	44,8	3,6	21,4	6,8	14,6	3,9	3,8	19,4
2012	46,5	3,4	20,4	6,8	13,6	3,5	3,3	20,0
2013	48,3	3,2	19,6	6,4	13,2	3,3	3,1	19,7
2014	49,1	3,3	18,5	5,3	13,2	3,3	2,9	20,1
2015	49,7	2,8	18,8	5,0	13,8	3,3	2,6	20,0

Kaynak: TÜİK; Hane Halkı Bütçe Anketleri ve Gelir ve Yaşam Araştırmaları

2002–2015 yılları arasındaki dönemde Türkiye’de yıllar itibariyle maaş ve ücretler grubunda istikrarlı bir artış eğilimi gözlenmektedir. 2002 de %35,8 olan pay oldukça düzenli bir çizgide artarak 2015 yılında %49,7’ye yükselmiştir. Bu dönemde maaş ve ücretlerde 1980–1995 dönemindeki gibi büyük değişimin yaşanmaması gelir dağılımında sabit gelirli kesim için bir düzelme eğilimini göstermektedir. Bu dönemin Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizi olan 2001 krizi sonrasına ve 2008 küresel krizine karşılık geldiği düşünülürse, gelir dağılımı eşitliği açısından sabit gelirli (emeğini satan) kesim açısından iyi bir dönem olduğu söylenebilir. Tabi bu dönemde kamu ve özelde istihdam edilen ücret karşılığı çalışanların sayısının 2002’de 19,3 milyondan 2015’de 29 Milyona çıkmasını da (yaklaşık %50’lik bir artışı) göz önünde bulundurmak gerekir.

2002–2015 döneminde Girişimcilerin elde etmiş oldukları gelirin payı %34,5’den %18,8’e düşmüş olduğu görülmektedir. Girişimcilik gelirleri tarım ve tarım dışı girişimcilik alt gruplarından oluşmaktadır. 2015 yılında Girişimcilerin elde ettiği %18,8’lik gelir payının yaklaşık altıda biri (%5) Tarımsal faaliyet gelirinden, geri kalan(%13,8’lik) kısım ise tarım dışı girişimcilik faaliyetlerinden elde edilmiştir. Gerek Tarımsal gerekse tarım dışı girişimcilik gelirleri, tıpkı toplam girişimcilik gelir grubunda olduğu gibi yıllar içinde düzenli ve istikrarlı bir şekilde azalmıştır. 2002 yılında elde edilen toplam %34,5’lik Müteşebbis gelir payının %13,2’si tarımsal, %21,3’ü ise tarım dışı müteşebbis gelirinden elde ediliyordu. Bu oranlar 2015’de %18,8’lik bir girişim gelir payına kadar gerilemiştir.

Şekil 2: 2002–2015 Arasındaki Dönemde Türkiye’de Fonksiyonel Gelir Dağılımı Grafığı

Fonksiyonel gelir grupları arasında on dört yıllık dönemde payı artan bir diğer gelir grubu Transfer ödemeleri grubudur. Büyük bir oranı devletin emeklilik ödemelerinden oluşan bu grubun oranı, 2002’de %17,5 iken, çok büyük bir değişiklik göstermeden, 2015 yılında %20’ye yükselmiştir. Söz konusu dönemde emekli sayısındaki artış bu sonucun ana nedenini oluşturmaktadır. 2002 yılında 6,6 milyon olan emekli, dul ve yetim aylığı alanların sayısı, yaklaşık %62 oranında artarak, 2013 yılında 10,7 milyona yükselmiştir.

3.2. Kişisel Gelir Dağılımı

Kişisel gelir dağılımı analizlerinde büyük çoğunlukla veri kaynağı olarak gelir dağılımı anketleri kullanılmaktadır. Tablo 3’de hane halkı gelirini temel alan gelir dağılımı anketlerine dayanılarak Türkiye’de bireysel gelir dağılımını elde eden çalışmalardan 1968, 1973, 1987 ve 1994 yılları verileri alınmıştır. 1963 yılı verisi ise gelir vergisi beyanlarına dayanılarak elde edilmiştir. Tablo 3’deki verilerin elde edilmesinde kullanılan anketler 1987 ve 1994 için hane halkına uygulanırken diğer yıllarda bireylere uygulanmış ve eşdeğerlik ölçütleri yoluyla dönüştürülmüştür (TUSİAD, 2014, s. 64).

Tablo 3’e göre 1963 den 1994 e kadar geçen sürede Türkiye’de kişisel gelir dağılımında var olan eşitsizlik nispeten azalmıştır. 1963 yılında nüfusun en düşük gelirini elde eden %20’si toplam gelirin %4,5’ini elinde bulundururken, nüfusun en yüksek gelir elde eden %20’si toplam gelirin %57’sini kazanmaktadır. 1963 yılında Türkiye’deki en zengin grup en düşük gelir elde edenlerden 12,6 kat daha fazla kazanmaktadır.

En düşük gelir elde eden %20’lik grubun durumu 1987 yılına kadar giderek kötüleşmiştir. 1987 yılında bir düzelme ile hem en düşük gelir grubunun aldığı pay artmış hem de en yüksek gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay azalmıştır. Tablo 3’de 1983 yılından sonraki gelir gruplarının toplam gelirden aldıkları pay değişiminin nedeni verilerin elde edilmesindeki farklılık olsa bile 1987 ve 1994 yıllarını karşılaştırmak bize önemli bir fikir verecektir. 1987’den 1994’e en düşük gelir elde eden %20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay azalırken, en yüksek gelir kazanan %20’lik grubun aldığı pay artmıştır. 1987’de iki grup arasında 9,6 katlık bir fark varken, 1994’de bu fark 11,2 kata çıkmıştır. Bu durum, ilgili dönemde Türkiye’de kişisel gelir dağılımının eşitlikten daha da uzaklaştığını gösteriyor.

Tablo 3 yıllar içinde Gini katsayısının 1987’ye kadar azaldığını (1963’de 0,55 iken 1987’de 0,43 olmuştur.) daha sonra 1994’de tekrar yükseldiğini (0,49’a çıkmıştır.) göstermektedir.

Tablo 3: 1963–1994 Yılları Arasında Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı

	İlk %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20	Gini Katsayısı
1963	4,5	8,5	11,5	18,5	57,0	0,55
1968	3,0	7,0	10,0	20,0	60,0	0,56
1973	3,5	8,0	12,5	19,5	56,5	0,51
1978	2,9	7,4	13,0	22,1	54,7	0,51
1983	2,7	7,0	12,6	21,9	55,8	0,52
1987	5,2	9,6	14,1	21,2	49,9	0,43
1994	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9	0,49

Kaynak: TUSİAD, 2000, s. 34.

Tablo 4'deki verilerin tamamı Türkiye İstatistik Kurumunun hazırlamış olduğu anketlerden elde edilmiştir. 2002-2005 yılları verileri Hane Halkı Bütçe Anketleri, 2006-2015 yılları verileri ise Gelir ve Yaşam Koşulları Anketleri ile elde edilmiştir. Gözlem biriminin ve veri kaynağındaki bu büyük değişim, her ne kadar arka arkaya gelen kesintisiz iki dönem olsa bile, doğru bir karşılaştırma yapmaya tam olanak sağlamamaktadır (Selim, Güncavdı ve Bayar, 2014, s. 65). Bu nedenle iki dönem ayrı ayrı analiz edilmesi daha doğru olacaktır.

2002-2005 döneminde en düşük gelir grubu (ilk %20) toplam gelirin %5,3'ü ile başlayıp 2005 yılında %6,1'a kadar gelirden aldığı payı arttırmıştır. En yüksek gelir grubu (son %20) ise %50,1'den başladığı toplam gelirden aldığı payı 2005 yılında %44,6'ya kadar düşmüştür. Aslında bu dönemde en yüksek gelir elde eden son %20 dışındaki bütün gelir gruplarında toplam gelirden aldıkları pay yükselmiştir. Bu durum, azda olsa yüksek gelir elde eden gruptan daha düşük gelir elde eden grupların tamamına yönelik bir aktarımı olduğunu göstermektedir. En yüksek gelir grubu ile en düşük gelir grubu arasındaki gelir farklılığı 2002 de 9,45 kat iken 2005'de bu oran 7,31 kata düşmüştür. 0,44 ile başlayan Gini katsayısı 2005'de 0,38'e düşerek söz konusu dönemde Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığı görülmektedir.

2006–2014 yılları arasındaki on yıllık dönemde en düşük gelir grubu toplam gelirin %5,1'ini, en yüksek gelir grubu ise toplam gelirin %48,4'ünü alırken 2015 yılında bu iki grup için toplam gelirden alınan paylar sırasıyla %6,1 ve %46,5 olmuştur. Diğer gelir gruplarına baktığımızda bu on yıllık dönemde oldukça küçük oranlarda değişim yaşanmıştır. Aslında son iki gelir grubu, yani en yüksek gelir elde eden iki grubun toplam gelirden aldıkları pay azalırken en düşük üç gelir grubunun (İlk, ikinci ve üçüncü %20'lik grup) toplam gelirden aldıkları paylar küçük miktarlarda da olsa artmıştır. Bu durumda, 2006-2015 döneminde Türkiye'deki gelir dağılımının eşitsiz dağılımının küçük bir oranda da olsa azaldığını söyleyebiliriz.

Tablo 4: 2002–2015 Yılları arası Türkiye'de Kişisel Gelir Dağılımı (%)

Yıllar	Yüzde 20'lik gruplar					Gini Katsayısı
	İlk %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	Son %20	
2002	5,3	9,8	14,0	20,8	50,1	0,44
2003	6,0	10,3	14,5	20,9	48,3	0,42
2004	6,0	10,7	15,2	21,9	46,2	0,40
2005	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4	0,38
2006	5,1	9,9	14,8	21,9	48,4	0,428
2007	5,8	10,6	15,2	21,5	46,9	0,406
2008	5,8	10,4	15,2	21,9	46,7	0,405
2009	5,6	10,3	15,1	21,5	47,6	0,415
2010	5,8	10,6	15,3	21,9	46,4	0,402
2011	5,8	10,6	15,2	21,7	46,7	0,404
2012	5,9	10,6	15,3	21,7	46,6	0,402

2013	6,1	10,7	15,2	21,4	46,6	0,400
2014	6,2	10,9	15,3	21,7	45,9	0,391
2015	6,1	10,7	15,2	21,5	46,5	0,397

Kaynak: TÜİK, Hane Halkı Bütçe Anketi 2002 – 2005, Gelir ve Yaşam Koşulları Anketleri 2006 – 2015.

Gini katsayısına baktığımızda 2006 yılında 0,428 olan değeri yıllar içinde çok küçük miktarlarda da olsa azalarak 2014 de en düşük (mutlak eşitliğe doğru) değeri olan 0,391 değerini aldığı 2015’de ise biraz yükselerek 0,397 olmuştur. Yine bu dönemde 2006 yılında en yüksek gelir grubu en düşük gelir grubunun 9,5 katı oranında kazanırken, bu oran 2015’de 7,6 kata düşmüştür. Özet olarak bu dönemde Türkiye ekonomisindeki kişisel gelir dağılımı eşitsizliği azalmakla birlikte hala gelir grupları arasındaki büyük gelir uçurumu varlığını devam ettirmektedir.

Tablo 5: 2006–2015 Yılları Arası Türkiye’de Gini Katsayısı

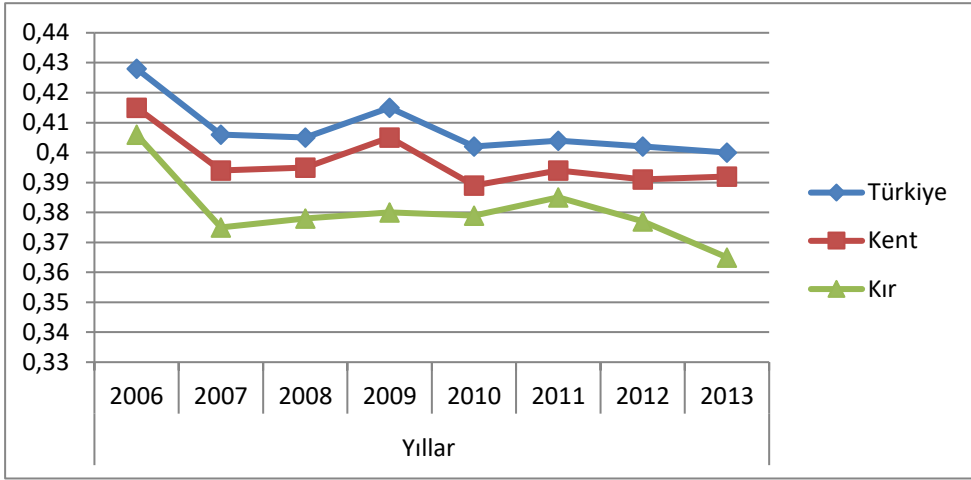
	Yıllar							
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Türkiye	0,428	0,406	0,405	0,415	0,402	0,404	0,402	0,400
Kent	0,415	0,394	0,395	0,405	0,389	0,394	0,391	0,392
Kır	0,406	0,375	0,378	0,380	0,379	0,385	0,377	0,365

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Araştırmaları 2006 - 2013

Tablo 5 Gini katsayılarının Kır ve Kent ayrımı gözetilerek ayrı ayrı hesaplandığı 2006-2013 yıllarına ait veriler kullanılarak hazırlanmıştır. Bu tabloya göre, beklendiği gibi kırsal kesimde yaşayanların bireyler için Gini katsayısı kentte yaşayan bireylerin Gini katsayısından daha düşüktür. Bunun temel sebebi kırsal kesimde yaşayan bireylerde gelir grupları arasındaki uçurumun daha küçük olması, kentlerde yaşayanlar için daha yüksek olmasıdır. Yani kırsal kesimde yaşayanlar için gelir dağılımı daha adil dağılmıştır. Bu durumun temel sebebi kırsal kesimde gelir büyük oranda tarımsal faaliyetten elde edilir. Bireysel ve sektörel gelir dağılımı benzer ekonomik faaliyetlerden dolayı daha düzgün dağılım gösterir. Kentte ise gelir yaratan ekonomik faaliyetler ve kazanılan gelir farklılık gösterir ve bu durumda kişisel ve sektörel gelir dağılımının özellikle ücretli (sabit gelirli) nüfus grupları aleyhinde bozulmasına neden olur.

2006 yılında 0,415 ile en yüksek seviyede olan Kent Gini katsayısı düzenli olarak azalarak 2013 yılında 0,392 olmuş, yani daha düzgün bir kişisel gelir dağılımı değerini almıştır. Onun gibi, Kırsal Gini katsayısı da 2006 yılında 0,406 iken 2013 yılında sekiz yılın en düşük değeri olan 0,365 olmuştur. Yani Kent için Gini katsayısı 0,023 Kırsal kesim için 0,041’lik bir değer düşüşüyle, kişisel gelir dağılımında düzelme eğilimi göstermiştir.

Şekil 3: Yıllar İtibariyle Türkiye’de Gini Katsayısı Kır-Kent

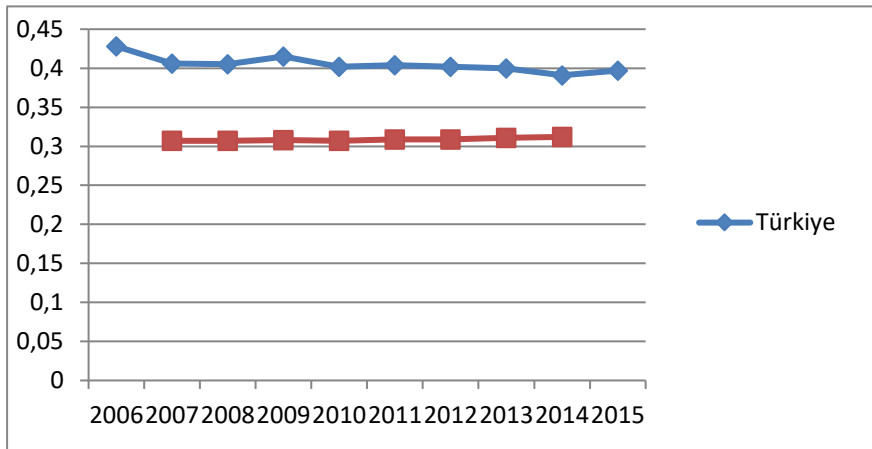
Tablo 3 ve Tablo 4’deki verilerin elde edilmişindeki farklılıklar nedeniyle tam olarak karşılaştırılamasa da bize Türkiye ekonomisindeki kişisel gelir değişimi hakkında belirli ölçüde fikir verebilir. Bu duruma göre, 1963’de 0,55 olan Gini katsayısı 2015’de 0,397’ye düşmüştür. 1963 en düşük gelir grubunun toplam gelirden aldığı pay %4,5 iken 2015’de %6,1’e çıkmıştır. 1963’de en yüksek gelir elde eden grup toplam gelirin %57’sini elinde tutarken 2015’de %46,5’lik bir paya gerilemiştir. 1963’de en yüksek gelirli grup ile en düşük gelirli grup arasındaki gelir farklılığı 12,7 kat iken 2015’de bu oran 7,6’ya gerilemiştir. Bu durumdu, her ne kadar rakamların elde edilme yöntemleri farklı olsa net olarak söylemekte bir yanlış olmayacak durum Türkiye ekonomisi 1963’den 2015’e kişisel gelir dağılımında iyiye doğru gitmiştir.

Tablo 6: OECD Ülkeleri Gini Katsayısı Ortalamaları

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gini Katsayısı	0,307	0,307	0,308	0,307	0,309	0,309	0,311	0,312

Kaynak: OECD, <http://stats.oecd.org>

Şekil 4: Gini Katsayıları Türkiye Ve OECD Ortalaması için

Türkiye her ne kadar uzun dönemde var olan kişisel gelir dağılımı eşitsizliğini azaltmış olsa da Tablo 6'da görüldüğü gibi OECD ülkeleri ortalaması 2007-2014 arası dönemde Türkiye'nin oldukça altında bir Gini katsayısı ortalamasına sahiptir. Bunun yanında otuz altı OECD ülkesi arasında sadece Şili (2014 için 0,465) ve Meksika'dan (2014 için 0,459) daha iyi bir Gini katsayısına sahibiz. Yani yıllar içinde kendi kendimizle olan yarışımızda başarılı olsak bile, dünyadaki benzer ülkelere göre gelir eşitsizliği konusunda hala çok geriyiz.

4. Gelir Dağılımının İyileştirilmesine Yönelik Öneriler

Gelir dağılımının iyileştirilebilmesine yönelik öneriler kısa ve uzun vadeli olarak sıralanması daha doğru olacaktır. Kısa vadeli öneriler daha çok ekonomide sürece yönelik politikaları kapsayan önerilerdir. Uzun vadeli öneriler ise ekonomide yapısal değişimlere yönelik politikaları kapsayacaktır. Her iki önerinin de eş zamanlı ve birbirine uyumlu yürütülmesi alınacak sonuçlar üzerinde çok etkili olacaktır.

Uzun vadeli öneriler, Kalkınma Bakanlığının hazırladığı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ayrıntılı olarak belirtilmiş olanlar önerilerdir. (Kalkınma Bakanlığı, 10. Kal. Planı) Özetlemek gerekirse;

- * Verimlilik artışı ve sanayileşme sürecinin güçlendirilmesi orta gelir tuzağına yakalanmadan gerekli dönüşüm gerçekleştirilmelidir
- * Kır-Kent arasındaki eğitim kalitesi farklılıklarının fırsat eşitliğine olanak verecek şekilde giderilmelidir.
- * Para, maliye ve teşvik politikalarının uygulanmasında kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi öncelik olarak gözetilmelidir.
- * Rekabetin her piyasada etkin bir şekilde işlemesi sağlanmalıdır.
- * Önümüzdeki dönemde nüfus dinamiklerinin sunduğu fırsattan en yüksek düzeyde yararlanmak amacıyla işgücüne katılımın artırılması, eğitimin niceliksel ve özellikle niteliksel yapısının geliştirilmesi gerekmektedir.

- * Kamu eliyle yapılan nitelikli altyapı yatırımları özel sektör yatırımlarını güdüleyerek üretim kapasitesini artırarak; verimlilik bazlı büyüme dinamiğine katkı sağlanmalıdır.
- * Kırsal alanlarda tarıma dayalı sanayi kuruluşlarının oluşturulması sağlanmalıdır.
- * Üretim kapasitesinin artırılması amacıyla sabit sermaye birikimine de önem verilecektir. Buna karşılık yatırımların konut gibi üretken olmayan alanlardan ziyade üretken alanlara yönlendirilmesi büyümenin istikrarı açısından kritik önem arz etmektedir.
- * Yatırımların güvenilir ve kalıcı kaynaklarla finansmanı açısından önem arz eden yurtiçi tasarrufların da istikrarlı ve yüksek düzeyde olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda vergi sistemi lüks tüketim ve rantları vergilendirirken tasarruf ve yatırımları teşvik etmelidir.
- * İthalat bağımlılığını azaltmayı esas alan büyük ölçekli yatırımları ve stratejik sektör boyutlarını içeren yeni teşvik sistemi etkili olarak hayata geçirilmelidir.
- * Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretle mücadele edilerek kayıtlı çalışan sayısı artırılacak ve prim tabanı genişletilmelidir.
- * İmalat sanayiinde rekabet gücünü ve yurtiçi katma değeri artırmak üzere hem imalat sanayii alt sektörleri arasında hem de tarım ve hizmetler sektörleriyle değer zinciri bazlı bütünleşmenin artırılması sağlanmalıdır.
- * KOBİ'lerin hem kendi aralarında hem de büyük işletmeler, üniversiteler ve araştırma merkezleriyle işbirliği halinde daha organize faaliyet göstermeleri ve kümelenmeleri desteklenmelidir.

Türkiye'de 1980 sonrası liberalleşme ve dışa açılmanın ardından milli gelirin bölüşümü sorunu büyümeye başlamıştır. Hem sektörel bazda hem de kırsal-kent bazında bölüşümde bozulma ülkenin politik, sosyal ve kültürel alanlarda ciddi sorunlar yaratmaktadır. Zaman zaman gözlemlenen çatışma sorunları, bu bölüşümün daha adaletli oluşmasını sağlayacak acil tedbirlerle giderilebilir. Benzer sorunları yaşamış olan diğer ülkelerin aldığı tedbirleri uygulamak, ülkenin büyük zaman, kaynak ve insan kaybının önüne geçecek ve toplumsal güven sağlanacaktır.

Sosyal güvenlik sisteminin üretken bireyleri ve düşük gelir gruplarını tembelliğe itmeyecek şekilde düzenlenerek, tek başına gelir sağlayıcı değil gelir arttırıcı bir yapıya kavuşması gerekmektedir. Tüketimi arttırıcı değil, üretimi ve istihdamı teşvik eden sosyal güvenlik sistemine ihtiyaç vardır.

Ülkedeki gelir eşitsizliği ile mücadele konusunda yerli üretimi ve firmaları arttırarak vergi düzenlemeleri ve elbette yapısal reformların gerçekleştirilmesi gereklidir. Üretici kesimlerin rekabet gücünü arttırmak amaçlı vergi ve teşvik programları oluşturulmalıdır.

Gelir dağılımındaki eşitsizlik ile mücadele doğrudan gelir yaratma yapılarının doğurduğu eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedeflemelidir. Bölgesel gelir eşitsizliği ile mücadele genellikle bölgeler arası gelir farklılıklarından ziyade bölgelerin kendi özgün yapılarının doğurduğu eşitsizlikle mücadele etmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bölgesel gelir farklılıklarını azaltmak amaçlı batıdaki gelişmiş bölgelerle bütünleşmesi için ulaştırma ve lojistik ağlarının geliştirilmesi bir başka öneri olabilir (TÜSİAD, 2014, s. 153).

4. Sonuç

Gelir dağılımı olgusu iktisadi araştırmalarda çok uzun senelerdir önemli bir konu olmuştur. Bu nedenle, gelir dağılımı eşitsizliğini azaltma çalışmaları da uzun soluklu bir olgu olarak kabul edilmelidir. Özellikle 1929 Büyük Krizi sonrası gerek devletler gerekse iktisat literatüründe gelir dağılımı daha da önem kazanmıştır. Gelir dağılımı eşitsizliğinin giderilebilmesi uzun ve kısa dönemli planlama ve programlarla mümkündür. Bu mücadelede, kısa vadeli plan ve programların üzerinde fazla yoğunlaşmak, ekonomide uzun vadeli gelir eşitsizliklerinin daha kötüye gitmesine neden olmaktadır. Bu yüzden kısa ve uzun vadeli planların eşgüdümlü ve tek merkezden, devlet eliyle yürütülmesi başarıyı arttıracak en önemli unsur olacaktır.

Bu çalışmada 1960'lı yıllardan başlayarak 2015'e kadarlık sürede Türkiye ekonomisindeki gelir dağılımı konusunda fonksiyonel ve kişisel gelir dağılımı karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin söz konusu vadeli gerek uzun dönemli gerekse kısa vadeli programları sonucu gelir eşitsizliği konusunda daha adaletli bir yapıya ulaşılmıştır. Elbette ki gelir dağılımında bulunduğumuz durum yetersizdir. Uzun yıllar içinde daha iyi bir gelir dağılımına kavuşsak bile bulunduğumuz nokta benzer ülkelerin aynı dönemde ulaşılmış oldukları noktanın hala çok gerisindedir.

Türkiye'de gelir dağılımı sorununun çözümü geciktirilmeden giderilmesi gereken bir konudur. Toplum katmanları arasındaki sosyo-kültürel, ve sınıfsal bölünmelere ve hatta çatışmalara neden olabilecek bir sorun ulusal birliği ve beraberliği ortadan kaldırabilir seviyeye ulaşmadan çözümlenmelidir.

Üretim süresine katılan üretim faktörleri gelir paylaşımının adaletli olduğu ülkelerde, ekonomik gelişme ve büyümenin garantisidirler. Bu konuda en önemli görev devlete düşmektedir. Özellikle vergiler ve transfer ödemeleriyle gelir paylaşımındaki adaletsizlikler devletin aldığı dolaysız vergi veya servet vergileri yoluyla yüksek gelir gruplarından düşük gelir gruplarına yönlendirilebilir.

Gelir dağılımındaki adaleti sağlayan bir diğer önemli unsur istikrarlı bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesidir. Bunun içinde ekonomide yatırımların üretken alanlara yapılması gereklidir. Her ne kadar sonuçları uzun dönemde alınsa bile, en üretken yatırım o ülkede insana yapılan eğitim yatırımdır. Özellikle eğitilmiş bireylerin üretkenliği buna bağlı gelirleri yükselecektir. İşgücü piyasasında emeğe yapılan yatırımlar, ekonomide üretime, rekabet gücüne ve istikrara neden olmaktadır.

Ülkemizdeki gelir dağılımı çalışmaları özellikle konu hakkında veri sıkıntısı nedeniyle yetersizdir. Son yıllarda veri toplayan kurumların artışı, önemli bir gelişme olsa bile

yetersizdir. Bu çalışmada da gösterildiği gibi veri toplama yanında, kullanılan yöntemin ve anketlerin elde edildiği kaynakların değiştirilmesi geçmişte analizlerin sonuçlarının karşılaştırılmasına engel oluşturmaktadır. Ekonomide her alanda istenen istikrarın, veri toplanması konusunda da oluşması çok gereklidir. Bunun yanında veri toplama yöntemlerinin uluslararası saygın kuruluşların topladığı şekilde yapılması, diğer ülkelerle yapılan karşılaştırma analizlerine de olanak verecektir.

Kaynakça

- Alkan, Çoşkun Can ve Vural, Yaşar, (2002) “Gelir Dağılımında Adaletsizlik ve Gelir Eşitsizliği, Temel Kavramlar ve Ölçüm Yöntemleri” Hak-İş Konfederasyonu Yayınları, Ankara.
- Arrow, K. (1962) “Economic Implication By Learning By Doing” Review of Economic Studies, 24,
- Case, Karl, Ray FAİR, Sharon Oster, (2012) Principles of Economics (10th Edition).
- Çalışkan, Şadan. (2010) “Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk” Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı 59, 2010/2
- Dansak, Ercan. DPT Uzmanlık Tezi, Mayıs-1997.
- http://sgb.aile.gov.tr/data/5434f337369dc31d48e42dc8/turkiyede_yoksullugun_olculmesi.pdf
- Kalkınma Bakanlığı, (2014) 10. Kalkınma Planı 2014–2018, Ankara.
- Karaman, İsmail. (1987)“Gelir Dağılımı ve Türkiye’de Yapılan Gelir Dağılımı Çalışmaları 1959-1986.” Ankara, DPT.
- Karluk, Rıdvan. (2005) “Cumhuriyetin İlanından Günümüze Türkiye Ekonomisi’nde Yapısal Dönüşüm, Beta Basım, İstanbul.
- Kubar, Yeşim. (2011) “Bir İktisat Politikası Amacı Olarak Gelir Dağılımı: Türkiye Örneği (1994-2007) Analizi”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı 2.
- Kuştepel, Yeşim ve Halaç, Umut, (2004) “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımı Analizi ve İyileştirilmesi” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, Sayı 4.
- Levy, Frank. (13/03/2017) “Distribution of Income”, The Concise Encyclopedia of Economics. <http://www.econlib.org/library/Enc/DistributionofIncome.html>
- Mankiw, N. G., Romer, D. and Weil, D. N. (1992) A contribution to the empirics of economic growth, Quarterly Journal of Economics.
- Mankiw, N. Gregory, (2012) Principles of Microeconomics (6th Edition).
- Mankiw, N. Gregory & Taylor, Mark (2014) Economics (3rd Edition).

-
- Olalı Hasan (1994) “1993 Yılı Sonlarında Türk Ekonomisi ve 1994 Yılı için Hedefler-Öneriler.” İzmir, İZSİAD.
- Persson, T. & Tabellini, G. (1994) “Is Inequality Harmful For Growth: Theory and Evidence.” American Economic Review, 600 – 621.
- Ravallion, M. (2001) “Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages” World Development 29 (11), 1803–1815.
- Selim, R., Güncavdı, Ö. Ve Bayar, A.A. (2014) “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri: Fonksiyonel Gelir Kaynakları ve Bölgesel Eşitsizlik.” TÜSİAD Yayın No:2014-06/ 554. İstanbul.
- Solow, R. M. (1956) A contribution to the theory of economic growth, Quarterly Journal of Economics, 70, 65–94.
- TÜİK; Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırmaları, 2006 – 2015
- TÜİK, Hane Halkı Bütçe Anketleri 2002 – 2005
- Türk, Prof. Dr. İsmail, (2013) Maliye Politikası, Ankara, Seçkin Kitapevi.
- TÜSİAD, (2000) “Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk: AB İle Karşılaştırma.” TÜSİAD Yayın No: 2000/12-295. İstanbul.
- Weede, Eric (1997) “Income Inequality, Democracy and Growth Reconsidered”, European Journal Of Political Economy, vol 13.
- OECD, <http://stats.oecd.org>

Copyrights

Copyright for this article is retained by the author(s), with first publication rights granted to the journal.

This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>).